

SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMIDA O'RTA BO'G'IN TIBBIYOT
XODIMLARINING O'RNI VA ZAMONAVIY TALABLARI

Mahmudova Nazokat Rahimovna
Sergeli Abu Ali ibn Sino nomidagi JST

Annotatsiya

Ushbu ilmiy maqolada sog'liqni saqlash tizimining barqaror rivojlanishida o'rta bo'g'in tibbiyot xodimlarining funksional o'rni, ularning kasbiy kompetensiyalari va zamonaviy talablar tahlil qilingan. Shuningdek, ushbu mutaxassislarni tayyorlash jarayonidagi mavjud muammolar ko'rib chiqilgan va tibbiyot kollejaridagi ta'lim sifatini oshirishga qaratilgan tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: O'rta bo'g'in tibbiyot xodimlari, sog'liqni saqlash, tibbiyot kollejlari, hamshiralik ishi, kompetensiyalar, simulyatsion tayyorlov

Kirish

Jahon miqyosida sog'liqni saqlash tizimlari demografik, ijtimoiy va epidemiologik qator muammolarga duch kelmoqda. Shu sharoitda o'rta bo'g'in tibbiyot xodimlari birlamchi tibbiy xizmat darajasida asosiy kuch sifatida xizmat qiladi va aholiga yuqori sifatli va uzluksiz tibbiy yordam ko'rsatishni ta'minlaydi. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (JSST) ham o'rta bo'g'in xodimlarning kasbiy tayyorgarligini oshirishni global ustuvor vazifa sifatida belgilagan.

Ushbu maqola o'rta bo'g'in tibbiyot mutaxassislarini tibbiyot kollejarida tayyorlash jarayonini, ulardan talab qilinadigan kompetensiyalarni va mavjud muammolarni ilmiy tahlil qiladi.

Asosiy qism

1. Sog'liqni saqlash tizimida o'rta bo'g'in tibbiyot xodimlarining funksional roli

O'rta bo'g'in tibbiyot xodimlari sog'liqni saqlash tizimining eng muhim tarkibiy qatlamlaridan biri hisoblanadi. Ularning faoliyati nafaqat amaliy ko'nikmalarni, balki yuqori mas'uliyat, kuchli kommunikativ qobiliyat va favqulodda vaziyatlarda tez qaror qabul qilish qobiliyatini talab qiladi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, sog'liqni saqlash xizmatining samaradorligi va sifatini belgilaydigan asosiy omillardan biri o'rta bo'g'in

xodimlarning professional tayyorgarligi hisoblanadi. Ularning funksional vazifalari quyidagilarni o'z ichiga oladi:

1.1. Birlamchi tibbiy yordam ko'rsatish

O'rta bo'g'in xodimlar birlamchi tibbiy xizmatlarni amalga oshiruvchi asosiy mutaxassis sifatida ishlaydi. Ular bemorlarni dastlabki tekshiradi va hayotiy ko'rsatkichlarni (qon bosimi, tana harorati, puls, nafas olish tezligi) o'lchash kabi amaliy jarayonlarni bajaradi. Shuningdek, kasalliklarning oldini olish, sanitariya-gigiyena qoidalarini targ'ib qilish va sog'lom turmush tarzini qo'llab-quvvatlash vazifalari ham ularga yuklatilgan. Bu faoliyat aholining umumiy salomatligini saqlashda birlamchi tibbiy yordamning ahamiyatini oshiradi.

1.2. Davolash jarayonini qo'llab-quvvatlash

Ularning eng mas'uliyatli yo'nalishlaridan biri shifokor ko'rsatmalariga muvofiq davolash jarayonlarini tashkil qilish va amalga oshirishdir. Ular belgilangan protseduralarni to'g'ri va o'z vaqtida bajaradi, dori vositalarini to'g'ri qo'llaydi va bemorning davolanishga bo'lgan javobini nazorat qiladi. Bemor holatini doimiy kuzatish va har qanday o'zgarishlarni shifokorga yetkazish davolash samaradorligiga bevosita ta'sir qiladi. Shu bilan birga, o'rta bo'g'in xodimlar bemor va shifokor o'rtasidagi muvofiqlikni ta'minlab, tibbiy jarayonning uzluksizligini kafolatlaydi.

1.3. Favqulodda vaziyatlarda harakat qilish

Favqulodda holatlarda — yurak to'xtashi, nafas yetishmovchiligi, hushdan ketish yoki jarohatlar yuzaga kelganda — o'rta bo'g'in xodimlarning tezkorligi hayot-mamot masalasi bo'lishi mumkin. Ular birinchi yordam protokollariga amal qiladi, zarur bo'lsa reanimatsiya choralari ko'radi va bemorni xavfsiz tarzda tibbiyot muassasasiga yetkazadi. Ushbu kompetensiyalar kuchli tayyorgarlikni talab qiladi va sog'liqni saqlash tizimining barqarorligini oshiradi.

1.4. Psixologik yordam ko'rsatish

Tibbiy yordam faqat fiziologik aralashuvlar bilan cheklanmaydi; bemorning ruhiy holati ham tiklanish jarayonida muhim rol o'ynaydi. Shu sababli o'rta bo'g'in xodimlar bemor va uning oilasi bilan to'g'ri muloqot qilishi, stressni kamaytirish va ruhiy qo'llab-quvvatlashni ta'minlashi lozim. Bu bemorning davolanish jarayoniga ishonchini oshiradi va qo'rquvni kamaytiradi, davolash natijalarini sezilarli darajada yaxshilaydi.

O'rta bo'g'in tibbiyot xodimlari keng ko'lamli va ko'p qirrali funksiyalarni bajaradi. Ularning har bir bosqichdagi roli bebaho bo'lib, samarali faoliyat ko'rsatish uchun nafaqat amaliy ko'nikmalar, balki yuqori darajadagi kommunikativ qobiliyat, mas'uliyat va tez qaror qabul qilish imkoniyatlari talab qilinadi. Shu sababli ularni tayyorlash sifatli, zamonaviy va tizimli ta'lim yondashuvlariga asoslanishi lozim.

2. Zamonaviy kompetensiyalar va kasbiy talablar

Zamonaviy tibbiyot tizimi tez rivojlanayotganligi sababli, o'rta bo'g'in tibbiyot xodimlaridan nafaqat an'anaviy amaliy ko'nikmalar, balki raqamli savodxonlik, kommunikativ madaniyat va tahliliy fikrlash kabi yuqori darajadagi kompetensiyalarni egallash talab etiladi. Ularning zamonaviy kompetensiyalari quyidagi asosiy yo'nalishlarda tahlil qilinadi:

2.1. Kasbiy-amaliy kompetensiyalar

- **Fiziologiya, anatomiya va farmakologiya bo'yicha chuqur bilim:** Inson organizmining tuzilishi va funksiyalarini, dori vositalarining ta'sir mexanizmlarini bilish muolajalarni xavfsiz bajarish va bemor holatini aniq baholash uchun zarur.
- **Standart muolajalarni mukammal bajarish:** In'yeksiyalar, infuziyalar, bog'lamlar qo'yish, hayotiy ko'rsatkichlarni monitoring qilish va boshqa protokollarga muvofiq amaliyotlarni bajarish bemor xavfsizligini ta'minlaydi.
- **Klinik fikrlash va tahliliy yondashuv:** Shifokor ko'rsatmalarini bajarish bilan birga, bemorning holatini mustaqil kuzatish va o'zgarishlarni aniqlash qobiliyati muhim ahamiyatga ega.

2.2. Axborot-kommunikatsiya savodxonligi

- **Elektron tibbiy kartalar bilan ishlash:** Bemor ma'lumotlarini to'g'ri kiritish, yangilash va boshqarish jarayonni samarali qiladi.
- **Raqamli diagnostik uskuna ma'lumotlarini tahlil qilish:** Laborator va instrumental natijalarni tushunish va shifokorga yetkazish muhim vazifa hisoblanadi.
- **Onlayn konsultatsiya jarayonlarini qo'llab-quvvatlash:** Telemeditsina jarayonida texnik yordam, ma'lumotlarni uzatish va bemor bilan muloqot vazifalari bajariladi.

2.3. Shaxsiy kompetensiyalar

- **Kommunikativlik:** Bemor va uning yaqinlari bilan samimiy, tushunarli va ishonchli muloqot.
- **Stressga bardoshlilik:** Favqulodda vaziyatlarda o‘zini boshqara olish va to‘g‘ri qaror qabul qilish.
- **Jamoadan ishlash qobiliyati:** Shifokor va boshqa xodimlar bilan hamkorlikda ishlash.
- **Etika va deontologiya tamoyillariga rioya qilish:** Bemor shaxsiy hayotini himoya qilish, sir saqlash va hurmat bilan munosabatda bo‘lish.

3. Tibbiyot kollejlari malakali kadrlar tayyorlash: muammolar va yechimlar

3.1. Mavjud muammolar

- Amaliy mashg‘ulotlar uchun yetarli vaqt ajratilmagan.
- Simulyatsion uskunalar yetishmaydi.
- O‘quv dasturlari mehnat bozorida yangi talablar bilan mos emas.
- Xorijiy standartlar bilan uyg‘unlik past.

3.2. Taklif etilayotgan yechimlar

1. Simulyatsion markazlarni ko‘paytirish.
2. Dual ta‘lim tizimini joriy etish.
3. Xalqaro hamkorlikni kuchaytirish.
4. Pedagoglarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish.

Xulosa

Sog‘liqni saqlash tizimining samaradorligi bevosita o‘rta bo‘g‘in tibbiyot xodimlarining malakasiga bog‘liqdir. Zamonaviy talablar ulardan nafaqat kasbiy-amaliy ko‘nikmalar, balki kommunikativ qobiliyat va axborot texnologiyalari bo‘yicha bilimlarni rivojlantirishni talab qiladi. Tibbiyot kollejlari ta‘lim jarayonini xalqaro standartlarga mos ravishda modernizatsiya qilish orqali jamiyat uchun yuqori malakali, mas‘uliyatli va mehribon tibbiyot xodimlari tayyorlash mumkin.

Adabiyotlar

1. Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti. *Nursing and Midwifery Workforce Report*. Geneva, 2023.
2. O‘zbekiston Respublikasi SSV. *Sog‘liqni saqlash tizimini rivojlantirish strategiyasi 2022–2026*.
3. Karimova D., Raximov O. *Hamshiralik ishi asoslari*. Toshkent, 2021.
4. Smirnova N.A. *Medsinskiy personal srednego zvena: podgotovka i kompetensii*. Moskva, 2020.

